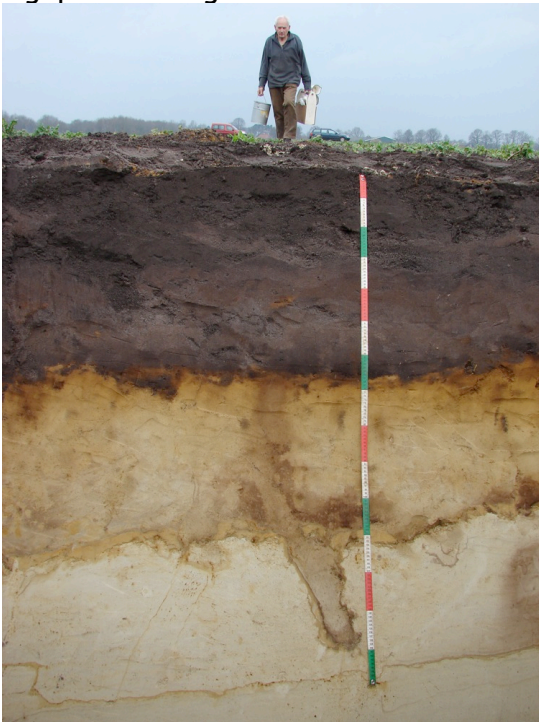

*Verhaal van de maand: Maart 2009:
'Gasterense esgronden'*

Nu de veldnamen deze weken weer extra in het nieuws komen, een verhaal uit het boek 'Gasteren' over de esgronden op de Gasterense zuid- en noordes

Vergeleken met de gronden langs het Gasterense Diep zijn de oude bouwlanden van de Zuid- en Noordes van relatief jonge datum. De eerste boerderijen lagen rond de Hofakkers, de oudste akkers van Gasteren op de Zuides. In de middeleeuwen bestond een groot deel van de Zuides waarschijnlijk nog uit bos. Het rundvee werd in de bossen gedreven, waar het zich te goed deed aan de ondergroei en de bosweiden. Aan het eind van de dag werd het vee dan in zogenaamde inscharingskampen verzameld. Zo'n kamp kan het perceel op de Tijkampen zijn geweest. Het woord 'tij' of 'tie' is verwant aan het Engelse werkwoord 'to tie', dat binden betekent. Het vee werd er ingebonden, ingeperkt of ingeschaard.

Foto: esprofiel, met dank aan fam. van Rhee

foto: zuides in de winter

De akkers werden aanvankelijk bewerkt met een eergetouw, een hartvormige haakploeg. Voortgetrokken door runderen konden hiermee slechts ondiepe voren worden getrokken en alleen grond aan de oppervlakte worden verkruid. Later ging men over op de dieper insnijdende keerploeg, waarmee ook zwaardere gronden konden worden bewerkt. Langzaam maar zeker werden de bossen op de Zuides gerooid en gereed gemaakt voor akkerbouw.

De bewoners verbouwden er haver en gerst, afgewisseld met peulvruchten, knollen en groenten. Er werd ook vlas verbouwd. De veldnaam 'Lijnstukken' op de Zuides herinnert daar nog aan. Waarschijnlijk is de Zuides in de middeleeuwen niet continu als bouwland gebruikt. Na enkele jaren van akkerbouw liet men de akker braak liggen om te herstellen. Vandaar de oude veldnaam 'Braak'. In die braakperiode lieten de

boeren er vee grazen. De van nature reeds hoger gelegen gronden van de Zuides, en ook van de Noordes, zijn in de loop der eeuwen verder verhoogd door het jarenlang bemesten met mest van schapen en runderen, vermengd met heideplaggen, die als strooisel in de stallen werden gebruikt. In de loop van de tijd onstond op deze manier een dikke, humusrijke bouwvoor van ongeveer een halve meter diep.

In de 15e eeuw werd met de ontginning van de Nij- of Nieuwlanden begonnen. Deze esontginning ten noorden van Gasteren vormde een aanvulling op de veel oudere Zuides en de minder intensief gebruikte Haveres ten oosten van het dorp. Waarschijnlijk gebruikten de Gasterse boeren de Nieuwlanden aanvankelijk vooral voor extensieve vormen van akkerbouw, zoals dat van zandboekweit, gevolgd door lange perioden van braakliggen. Bijna tegelijkertijd zien we een flinke toename van de heidesoorten, die wijzen op een toenemende verschraling van de veldgronden. Die verschraling zal te maken hebben gehad met de komst van het schaap en het gebruik van heideplaggen in de potstal. In de daaropvolgende eeuwen maakt de verbouw van boekweit plaats voor die van rogge. Thans liggen de Nieuwlanden binnen het beheersgebied Stroomdallandschap Drentse Aa en zijn ze eigendom van Staatsbosbeheer. Ze worden verpacht aan boeren uit de omgeving. De nu

arme, natte weidegronden worden gebruikt voor beweiding.

Op de essen van Gasteren werden rogge, tarwe, boekweit en aardappelen verbouwd.

Door plaggenmest zijn deze essen geleidelijk opgehoogd. Nog in 1807 werd het bezit van grond aangeduid met veldnamen. Vanaf 1830 ging het echter anders. Toen werden op nauwkeurig getekende kaarten percelen met nummers aangegeven, met daarbij in bijgevoegde lijsten de namen van de eigenaren. Gasteren stond vanaf dat jaar binnen de gemeente Anloo geregistreerd als sectie O. In de lijsten van eigenaren komen we veelvuldig de namen van Gerrit Harms Boerma, Egge Tjake Booy, Gerrit Egberts, de weduwe Greving, Albertus en Bernier Lukas Homan, Willem Houwing, Jan Hoving, Johannes Linthorst Homan, Gerrit Lunshof, Hendrik Menting, Berend van Reyn, Harm Hendrik Sloots, de familie Ties en Evert van Wijck tegen.